

Apžvalgos

RETI IŠEIVIJOS SPAUDINIAI LIETUVIŲ KULTŪROS INSTITUTO BIBLIOTEKOJE

ARTHUR HERMANN

C. M. von Weber-Str. 14
D-69245 Bammental
Bundesrepublik Deutschland
El. paštas: arthur@jhermann.de

Lietuvių kultūra augo ir tarpo ne tik Lietuvoje, bet ir už dabartinės Lietuvos ribų. Kai kuriais laikotarpiais ji telkėsi ir vešėjo Prūsijoje ir JAV, dažnai net kur kas stipriau ir intensyviau nei pačioje Lietuvoje. Jau pirmoji lietuviška knyga, Martyno Mažvydo katekizmas, yra išeivio iš Lietuvos leidinys, išleistas kunigaikščio Albrechto pastangomis. Dar iki devynioliktojo šimtmečio vidurio lietuviškų knygų leidyba Prūsijoje lenkė Lietuvą, ypač kai Lietuvoje galiojo caro valdžios įvestas spaudos draudimas lotyniškais rašmenimis [4]. Per visą šio draudimo laikotarpį daug lietuviškų knygų savo poreikiams ir Lietuvai buvo leidžiama Amerikoje. Išeivijos knygų skaičius dar padidėjo po 1944 metų, kai nemaža Lietuvos inteligentijos ir jaunimo dalis pasitraukė iš Lietuvos. Perkeltųjų asmenų (angl. *displaced persons*, DP) lagerių laikais, o ir vėliau pabėgėliams persikėlus į užjūrius, lietuviškų knygų leidyba, bent jų skaičiumi, dar ilgai konkuravo su pačia Lietuva. Šiame

straipsnyje prie išeivijos spaudinių priskiriami visi spaudiniai, išleisti už dabartinės Lietuvos ribų, neskirstant užsienyje gyvenančių lietuvių į užsienio lietuvius, emigrantus, pabėgėlius, tremtinius, migrantus ir t. t. Visais laikais knygų leidyba už Lietuvos ribų buvo nepelningas ir rizikingas verslas, galbūt išskyrus trumpą 1946–1948 metų epizodą, kai specifinėmis DP laikų sąlygomis knygų alkis buvo toks didelis, kad buvo galima jomis uždarbiauti [8, 49–77]. Visais laikais leidyklos tik retais atvejais įstengdavo išmokėti autoriams proviziją. Knygų tiražai dažniausiai buvo maži, leidinių platinimas ribotas ir neprofesionalus. Išeivijos knygų nerinko tų kraštų nei bibliotekos, nei archyvai, net valstybinės bibliografijos jų dažnai nepaminėdavo. Dėl to už Lietuvos ribų išleistos lietuviškos knygos tapo retos. Nors išeivijos knygos dėl jų turinio dažniausiai nelaikomos vertingomis, retumas didina jų vertę tarp bibliofilų.

LIETUVIŲ KULTŪROS INSTITUTO BIBLIOTEKA IR IŠEIVIJOS KNYGŲ FONDAI

Dvi priežastys paskatino 1981 metais įkurti Lietuvių kultūros institutą: pirma, beveik visiškai Lietuvos ignoravimas Vokietijos ir Vakarų Europos šalių visuomenėje ir moksle ir, antra, lietuviškam palikimui Vokietijoje gresianti pražūtis [1]. Prie Lietuvos užmiršimo daug prisidėjo tai, kad mokslinėse bibliotekose labai stigo lietuviškų ir lituanistinių knygų, dėl to mokslininkams ir tyrinėtojams nebuvo sąlygų domėtis Lietuva. Taigi Lietuvių kultūros institutas nusprendė sutelkti lituanistinę biblioteką moksliniais pagrindais ir ją įtraukti į Vokietijos bibliotekų sistemą. Neturint pajamų teliko vienas telkimo būdas: perimti išėivių privačias bibliotekas, kurioms grėsė pražūtis po jų savininkų mirties. Taip viena po kitos buvo parsivežtos dr. Jono Griniaus, dr. Alberto Geručio, kunigo dr. Jono Avižos ir tėvo Alfonso Bernatono asmeninės bibliotekos. Iki 1990 metų jau iš šių ir kitų mažesnių palikimų sudarytas Lietuvių kultūros instituto bibliotekos branduolys siekė apie 5000 leidinių, iš kurių daugiau kaip 3000 buvo knygos, išleistos už Lietuvos ribų. Išimtį sudarė A. Geručio palikimas, kuriame buvo ir keletas dar prieš 1940 metus Mažojoje Lietuvoje ir Amerikoje išleistų knygų, visa kita susidėjo perdėm iš pokarinių išėivijos ir sovietinės Lietuvos spaudinių.

Heidelbergo universiteto bibliotekos vadovų pritarimu Lietuvių kultūros instituto biblioteka buvo įsitraukta į tuomet kuriamą Heidelbergo centrinį katalogą, o pradėjus rengti elektroninius katalogus – ir į pietinių

bei vakarinių Vokietijos kraštų katalogą *Südwestverbund* (<http://swb.bsz-bw.de/>), sykiu ne tik į Vokietijos, bet ir viso pasaulio didesnes mokslines bibliotekas jungiantį *Karlsruher Virtueller Katalog* (KVK; <http://www.ubka.uni-karlsruhe.de/kvk.html>), kuris dabar jau įtrauktas ir į *WorldCat* (<http://www.worldcat.org/>), jungiantį daugumą viso pasaulio katalogų. Visi asmenys, turintys prieigą prie interneto, ten gali rasti duomenų apie Lietuvių kultūros instituto bibliotekos fondus ir pasiskolinti knygų, pasinaudodami tarpbibliotekine abonemento sistema (*Fernleihe*) [2]. Šiuo metu elektroniniuose kataloguose kataloguota 10 500 knygų (daugiau kaip 7000 pavadinimų), taip pat 230 periodinių leidinių. Tai didžiausias lietuviškų ir lituanistinių leidinių rinkinys Vakarų Europoje. Iš anksčiau kortelėse kataloguotų knygų į elektroninį katalogą liko neįtraukta apie 1000 daugiausia sovietinių laikų knygų, kurios iš naujo nekataloguojamos dėl mažos paklausos. Vietoj to artimiausiu laiku bus pradėtas kataloguoti jau aptvarkytų periodinių leidinių rinkinys, kurį sudaro daugiau kaip 250 žurnalų, iš jų pusė yra išėivijos.

Spaudiniai, išleisti Lietuvoje po 1990 metų, šiuo laiku jau sudaro apie pusę visų Lietuvių kultūros instituto bibliotekos fondų. Pagal išgales stengiamasi jų skaičių didinti, nes tik naujosios knygos sulaukia bibliotekos skaitytojų paklausos, o išėivijos ir sovietinių knygų paklausa yra menka. Išėivijos spaudiniai bibliotekos fonduose sudaro apie 30 proc., prie jų priskaičiuojamos visos už Lietuvos ribų lietuviškos ir kitomis kalbomis išleistos lituanistinės knygos. Beveik visos

jos įsigytos iš jau minėtų palikimų, nors, kad juose vis dėlto pirmavo išėivijos knygos, pasirodžiusios po 1953 metų. Rengiant straipsnį, kataloge patikrinta, kiek Lietuvių kultūros instituto biblioteka turi leidinių, išleistų 1860–1918 ir 1940–1952 metais, kai gana daug lietuviškų knygų pasirodė už Lietuvos ribų. Rezultati tokie: 1860–1899 m. išleistų yra aštuonios, 1900–1918 m. – 112, 1941 m. – 6, 1942 m. – 7, 1943 m. – 10, 1944 m. – 4, 1945 m. – 12, 1946 m. – 60, 1947 m. – 94, 1948 m. – 86, 1949 m. – 27, 1950 m. – 36, 1951 m. – 57, 1952 m. – 63 leidiniai. Šie skaičiai patvirtina Remigijaus Misiūno teiginį, kad Vokietijoje 1948 metų pabaigoje įvedus naują valiutą, knygų leidyba buvo labai sumažėjusi [8, 72–75]. Misiūno skaičiavimu, Vakarų Europoje 1945–1952 metais buvo išleista daugiau kaip 1000 spaudinių. Prie šių knygų priskyrę pas mus esančią kituose kraštuose išleistą spaudą, turime 1945–1952 metais išspausdintas 462 knygas, taigi mažiau nei pusę. Knygų, išleistų po 1953 metų, skaičius netikrintas, nes didelę jų dalį sudaro sovietiniai spaudiniai.

RETŲ KNYGŲ PAIEŠKA

Norint apčiuopamais kriterijais įrodyti atskirų išėivijos knygų retumą, nutarta patikrinti didžiausioje pasaulio katalogų bazėje *Karlsruher Virtueller Katalog* ir Lietuvos LIBIS kataloge bent jau tuos minėtus 591 spaudinius ir dar atskirai apie 150 parinktų išėivijos leidinių, pasirodžiusių po 1953 metų. Toks metodas negali įrodyti absoliutaus leidinių retumo, nes tų knygų, neįtrauktų į elektroninius katalogus, gali

atrasti mažesnėse bibliotekose, pavyzdžiui, Pasaulio lietuvių ir Amerikos lietuvių kultūros archyvuose. Išėivijos knygų esama ir privačiuose rinkiniuose, net ir Lietuvoje. O ir didžiosios bibliotekos dar ne visiškai išsamiai yra sukatalogavusios senuosius leidinius elektroniniu būdu. Nežiūrint vienos ar kitos galimybės, patikrintieji duomenys gali gana tiksliai pagrįsti spaudinių retumo kategoriją.

ATRANKOS REZULTATAI

Iš daugiau kaip 700 elektroniniuose kataloguose patikrintų spaudinių retais ir retesniais galima pavadinti 43 vienetus. Periodinių leidinių, išskyrus vieną išimtį (tebuvo išleistas tik vienas numeris), netikrinta, juoba kad tėra tik keletas pilnų žurnalų komplektų. Lietuvoje nesantys leidiniai patikrinti išėivijos spaudos bibliografijose [3; 6; 7; 9].

I. BIBLIOGRAFINIUOSE ŠALTINIUOSE NERASTI SPAUDINIAI:

- 1) MASIULIONIS [= Masionis], Juozas. *Lietuvių literatūros istorija. Medžiaga lietuvių literatūros pamokoms, VII klasės kursas*. Scheinfeld, 1947. 241 p.
Rotatorinis leidinys, antraštė rašyta ranka, išleidimo metai 1946 ranka koreguoti į 1947, rašomąja mašinėle parašyta pavardė klaidinga, turi būti *Masionis*, knygos blokas susegtas, labai nudėvėtas egzempliorius. DIN A4. LISB.I, p. 491.
- 2) *Mano tėvynė*. Leidžia P.L.B. Vokietijos krašto valdyba. Piešiniai A. Krivicko. Weinheim: Beltz, 1960. 25 p.

Vargo mokykloms skirtas sąsiuvinėlis su vaizdeliais piešimui, išleistas vienoje iš Vokietijos žinomiausių pedagogikos leidinių leidyklų. Su antspaudu: *Dr. jur. A. Gerutis*, Bern. DIN A4. Bibliografijose nepamainėta.

- 3) *Mūsų Studentas*. Vokietijos Lietuvių Studentų Sąjungos leidinys. München, 1968. 12 p. Vienkartinis numeris, rotatorinis leidinys. DIN A4. Bibliografijose nepamainėta.

II. SPAUDINIAI, ESANTYS LIETUVOJE TIK PO VIENĄ EGZEMPLIORIŲ:

- 1) Algis [GRICIUS, Augustinas]. *Čin-či-be-ris*. Tilžė: Jagomastas, 1925. 143 p. DIN A8. LNB.
- 2) Mečius, S. [Meč, Sergej Pavlovič] *Žemės aprašymas. Pirmieji geografinės pamokymai su apsakymėliais ir įvairiais kitais pasiskaitymais*. Versta iš rusų kalbos. 2-as leidimas. Voronežas: Lietuvių spaustuvė, 1918. 124 p. 14×21,5. LNB.
- 3) *Antonianum*. Kennebunkport, Me: St. Anthony's High School, 1964. 72 p., su nuotraukomis. Šv. Antano gimnazijos leidinys. DIN A4. LNB.
- 4) [BIELINIS, Kipras]. *Kaip Sicilijos kaimiečiai kovojo už savo tiesas*. Parašė E iš M. Plymouth, Pa: Vienybė Lietuvninkų, 1905. 24 p.
Su antspaudais: *World's YMCA/YWCA British Zone Warehouse ir Artillery Barracks Lithuanian Section Lübeck*. 12×17. LNB.

- 5) PAUPERAS, Jonas. *Evangelija oro bangomis*. Hamilton, Ont.: Rūta, 1966. 60 p. Evangelikų kunigo radijo pamokslai. DIN A8. Raseiniai.

- 6) IVINSKIS, Zenonas. *Die Taufe Litauens*. Augsburg, 1987. 20 p.

Augsburgo vyskupijos leidinys su vyskupo Stimpfle įvadu 600 metų Lietuvos krikšto jubiliejaus proga. 15x21. Vilniaus kunigų seminarija.

- 7) MUZZARELLI, Alph[onso]. *Naujasis mojinis vainykėlis, nupintas iš trumpų apmislų...* Iš vokiszkos iszvertė K. K. Tilžė: Schoenke, 1906. 47 p.

12,5x18. LNB.

- 8) *Innsbrucko lietuvių studentų sąmbūrio „Lithuania“ 1945–1949 metų veiklos apžvalga*. Innsbruck, 1949. 35 p.

Rotatorinis leidinys. DIN A4. LNB.

- 9) JANUTIENĖ, P. *Lietuvių literatūros konspektas*. Augsburg: Augsburgio Lietuvių Gimnazija, 1946. 63 p.

Knygos blokas susegtas. DIN A4. LNB.

III. LEIDINIAI, ESANTYS PO DU EGZEMPLIORIUS LIETUVOS BIBLIOTEKOSE IR (ARBA) BIBLIOTEKOSE UŽ LIETUVOS RIBŲ:

- 1) AKURATERS, Janis. *Žmogus. J. Akuratero apysaka*. Iš latviškos vertė J. Baniulis. Plymouth, Pa: Vienybė Lietuvninkų, 1907. 40 p.

Su antspaudais: *Vokietijos Krašto Valdybos knygynėlis ir Tumo-Vaižganto Gimnazija*.

- Knygos blokas susegtas. 12x17,5. LNB ir Vytauto Didž. Univ. Bibl.
- 2) *Žiemos naktis*: eilėraščių rinkinys vaikams. Spaudai paruošė K. R. Wentorf, 1945. 40 p.
Raidės be lietuviškų enkritinių ženklų. Su antspaudais: *Vokietijos Krašto Valdybos centrinė biblioteka ir Tumo-Vaižganto gimnazija*. 15x20,5. LNB ir Ohio.
 - 3) GEDVILA, Petras. *Skambėkite stygos*: eilėraščiai. Chicago, 1953. 111 p. 16x21. LNB ir Ohio.
 - 4) RAČKAUSKAS, J[onas] A[ntanas]. *Pradinis švietimas Lietuvoje iki trečiojo padalinimo (1795)*. Primary education in Lithuanian up to the period of the third partition of 1795. Reprinted from *Lietuvių Tautos Praeitis. Lietuvių istorijos draugija*. Roma, 1971. T. 1, p. 63–134 (72 p.).
DIN A4. LNB ir Pennsylvania.
 - 5) RAČKAUSKAS, J[onas] A[ntanas]. *Lietuvos ir Lenkijos edukacinė komisija ir jos įtaka kitų kraštų švietimo sistemai*. The educational commission of Poland and Lithuania and its influence on the educational systems of other countries. Printed from *Actes du huitieme Congres de l'Academie Lituanienne Catholique des Sciences*. Roma, 1974, p. 399–422 (24 p.).
17x24. LNB ir Pennsylvania.
 - 6) STIKLIUS, Kostas. *Kaip apsivesti ir laimingai gyventi*. Parengė K. Stklis. Brooklyn: Vienybė Lietuvninkų, 1914. 44 p.
Su antspaudu: *World's YMCA/YWCA, British Zone Warehouse*. Su knygos paskolinimo kortele. 12x19. LNB ir Ohio.
 - 7) BUDRIKAS, Vincas. *Liepsnos ir pelenai*. [S. l.]: Vienybė, 1960. 158 p. 12x22. Šiauliai ir Ohio.
 - 8) [JANULAITIS, Augustinas]. *Ar socialistas gali būti kataliku*: sodiečiams ir draugams darbininkams. Parašė Žmogus. Plymouth, Pa: Vienybė Lietuvninkų, 1900. 20 p. 10,5x15. LNB ir Ohio.
 - 9) DAUBARAS, Br. [= Daunoras, Bronius]. *Išpirktoji mirtis*. Neustadt: Baltija, 1946. 45 p.
Antraštė rašyta ranka. Rotatorinis spaudinys. DIN A4. LNB ir Ohio.
 - 10) *Keturženklės dešimtainių logaritmų ir trigonometrinių funkcijų didumų lentelės*. Detmold, 1946. 10 p. 15x21. LNB ir Vytauto Didž. Univ. Bibl.
 - 11) *Aušrinė*, 1945–1947. Stade, 1947. 21 p. Su dedikacija Konstantinui Gulbinui. 14,5x20. LNB ir Panevėžys.
 - 12) NAVIKEVIČIUS, Georgius A. [Jurgis]. *Stanislao di Gesu Maria Papczynski (1631–1701)*. Scolopio e fondatore della Congregazione dei Padre Mariani. Roma: Pontificia Universitas Gregoriana, 1960. 242 p.

DIN A4. Vilniaus kunigų seminarija ir Eichstätt.

- 13) LEONAS, Paulius. *Trumpa lotynų kalbos gramatika*. Oldenburg: Lietuvių gimnazija, 1946. 48 p.

Su antspaudu: *Lietuvių Gimnazija Oldenburge*. Knygos pavadinimas rašytas ranka, pavardė – rašomąja mašinėle. Ant viršelio pavardė: Paulius Leonas-Leonavičius. Rotatorinis leidinys. 14x20. LNB ir Deutsche Nationalbibliothek.

IV. SPAUDINIAI, ESANTYS PO TRIS EGZEMPLIORIUS LIETUVOS BIBLIOTEKOSE IR (ARBA) BIBLIOTEKOSE UŽ LIETUVOS RIBŲ:

- 1) BUČYS, A[nicetas]. *Kalėdų Senelis ir teta UNRRA. Kalėdinis vaizdelis DP vaikams*. Eutin, 1946. 20 p.

Rotatorinis leidinys, antraštė rašyta ranka. Rankraštinis įrašas knygos apačioje: *T. Alfonsas* [Bernatonis]. 13x19. Panevėžys, Rokiškis, Hamburg.

- 2) CIVINSKAS, V[ladas]. *Buvo kartą karalius*. Tautų pasakos Hanau mažiesiems. Hanau, 1947. 49 p.

Rotatorinis leidinys. Pavadinimas rašytas ranka, pavardė – rašomąja mašinėle. 14x20. LNB, Maironio muziejus, Hamburg.

- 3) IVINSKIS, Zenonas. *Politinis nepriklausomos Lietuvos gyvenimas. Jo raida ir lūžiai*. London: Šaltinis, 1969. 14 p.

Atspaudas: *Šaltinis*, 1968, nr. 5–6 ir 1969, nr. 1–3. Su autoriaus dedikacija

Jonui Glemžai. 17x23,5. LNB, Panevėžys, Pennsylvania.

- 4) PAPLAUSKAS-RAMŪNAS, Antanas. *Lietuvių pedagogika kryžkelėje*. Lithuanian education at the crossroads. Roma, 1974. 31 p.

Atspaudas iš *LKM Akademijos suvažiavimo darbu*, 8. 1974. 17x24. LNB, Congress Library, Pennsylvania.

- 5) *Kaip valstiečiai kovoja už žemę ir laisvę*. Iš rusiškos vertė P. Narvydas. Brooklyn: Vienybė Lietuvninkų, 1908. 40 p.

12x18. LNB, Bonn, Ohio.

- 6) *Akademinių skautų sąjūdžio akademikų skaučių draugovės kandidačių programos konspektas*. Chicago: Akademinės Skautijos Leidykla, 1975. 125 p.

14x21. LNB, Raseiniai, Pasvalys.

- 7) *Pelėdos 1953 kalendorius*. Chicago: Nemunas, 1953. 128 p.

13x17. LNB, Pasvalys, Raseiniai.

- 8) *Mūsų uniformos*. Išleido L.S.S.Vadija. Detmold: Aitvaras, 1946. 23 p.

20x14. LNB, Deutsche Nationalbibliothek, Alberta.

- 9) [LOZORAITIS, J.]. *Idėja ant mėšlyno*. Apysaka mūsų dienų. Musė. 2-as išleidimas. Brooklyn: Vienybė Lietuvninkų, 1911. 39 p.

Su antspaudu: *Artillery Barracks Lithuania Section Lübeck*. 13x18. LNB, Panevėžys, Hamburg.

10) ŠLIBURIS, J[onas]. *Emigracija*. Iš darbininkų gyvenimo paveikslėlis. Brooklyn: Vienybė Lietuvninkų, 1908. 47 p.

Su antspaudais: *World's YMCA / YWCA British Zone Warehouse ir Artillery Barracks Lithuanian Section Lübeck*. 12x18. LNB, Maironio muziejus, Pennsylvania.

11) *Pirmoje gegužės sapnas. Teisybės apysaka*. Vertė Ant[anas]. Skruzdė. Brooklyn: Vienybė Lietuvninkų, 1908. 39 p.

Su antspaudu: *Lietuvių Gimnazija–Lithuanian Secondary School*. 18x12. LNB, Vytauto Didž. Univ. Bibl., Hamburg.

12) VENCLOVA, J[uožas]. *Senovės keltai ir jų sąryšis su lietuviais*. Chicago, 1976. 27 p.

Su autoriaus autografu: *16-tos Vasario Gimnazijai*. 14x20. LNB, Panevėžys, Göttingen.

13) SARGAS [Grinius, Kazys]. „*Lietuva, mūsų tėvynė...*“ Peterburgas: „Lietuvių laikraščio“ spaustuvė, 1906. 15 p.

Su antspaudu: *Dr. jur. A. Gerutis, Bern*. 13x18. Pakruojis, Pasvalys, Raseiniai.

V. SPAUDINIAI PASAULIO (BET NE LIETUVOS) BIBLIOTEKOSE

1) ZDANAVIČIUS, B[ronius]. *Šventasis Kazimieras, Lietuvos karalaitis*. Keturių veikslių istorinė drama. Lahde, 1946. 79 p.

Su antspaudais: *Lietuvių Gimnazija–Lithuanian Secondary School* ir *Vyties stovyklos Ramovė*. 14,5x10. *WorldCat* paminėta, tačiau nenurodyta jokia biblioteka. LISB I, p. 556.

2) MINCEVIČIUS, Vincas. *Umorismo antisovietico in Lituania*. Urbana, 1981. 234 p.

11x18. Yra daugiau kaip penkiose pasaulio bibliotekose. LISB II. p.161.

3) GABRYS, P[aršaitis] J[uožas]. *Parenté des langues hittite et lituanienne et la préhistoire*. P.-J. Gabrys. Genève: Librairie de l'Université, 1944. 288 p.

DIN A8. Yra daugiau kaip penkiose pasaulio bibliotekose. Paminėta bibliografijoje: *A Lithuanian bibliography*. Adam and Philomena Kantautas. Alberta, 1975, p. 231.

Taigi, patikrinus retus ir retesnius iševijos spaudinius Lietuvių kultūros instituto bibliotekoje, rasta išleistų prieš 1919 metus, išleistų 1945–1950 metais (ypač rotatoriniu būdu), išleistų už Vokietijos, Anglijos ir Šiaurės Amerikos ribų, mažesnės apimties organizacijų ir sąmbūrių leidinių, parodų katalogų, renginių pristatymų ir kt. Visi jie galėtų būti suvokiami kaip vertingas lietuvių iševijos spausdintinis paveldas.

NUORODOS

1. HERMANN, Arthur. 20 metų Lietuvos kultūros institutui 1981–2001. *Lietuvos istorijos metraštis*, 2001, t. 1, p. 239–254.
2. HERMANN, Arthur. Vokietijos Lietuvos kultūros instituto biblioteka. *Knygotyra*, 2006, t. 24, p. 277–289.
3. KANTAUTAS, Adam and Filomana. *A Lithuanian bibliography*. Edmonton, 1975.
4. KAUNAS, Domas. *Iš lietuvių knygos istorijos*: Klaipėdos krašto lietuvių knyga iki 1919 metų. Vilnius, 1986. p. 14.
5. KAUNAS, Domas. *Mažosios Lietuvos knyga*: lietuviškos knygos raida, 1547–1940. Vilnius, 1996, p. 219–508.
6. *Lietuvių išėvijos knygos*, 1945–1992: bibliografinis sąrašas. Vilnius, 1993.
7. *Lietuvių išėvijos spaudos bibliografija*, 1945–2000. Vilnius, 2002–2005. 2 t.
8. MISIŪNAS, Remigijus. *Barakų kultūros knygos*: lietuvių DP leidyba 1945–1952 m. Vilnius, 2004.
9. PALUKAITIS, Jonas Pranas. *Lietuvių periodika Vakarų Europoje, 1944–1952*. Vilnius, 1993.

EMIGRANTS' RARE PUBLICATIONS AT THE LITHUANIAN CULTURAL INSTITUTE

ARTHUR HERMANN

Abstract

The Lithuanian Cultural Institute (Lietuvių kultūros institutas, LKI), established in 1981, is part of the German network of scholarly publications. The LKI holdings have been listed in the electronic catalogues housed with the Karlsruher Virtueller Katalog (KVK), allowing to access the major international library catalogues. The KVK includes some 10 500 monographs and 230 periodicals of the LKI. However, some 300 journals have not yet been bound and catalogued.

The LKI library contains more than 3000 books published outside Lithuania. Most of them were acquired from private libraries of Dr. Jonas Grinius, Dr. Albertas Gerutis and Father Alfonsas Bernatonis. The majority of them can be dated after 1952. Available are also the immigrant publications that appeared in North America before 1919 and in 1945–1952 in Germany; less numerous are books published in Lithuania Minor (in total 591 publications).

Whilst preparing for this conference, I had no alternative but to check the presumed rare

book collections in the electronic catalogues of the LIBIS and the KVK and, not being able to locate them here, to continue searching in available bibliographies.

From over 700 publications, three were not accessible in any international library, and two were not mentioned in any bibliography at all. Three more publications were found outside Lithuania, and none of them is available in Lithuania. Nine works are available (were cited) once only in Lithuania or beyond, 18 are catalogued twice, 13 are mentioned three times. I was unable to examine the publications in private or smaller libraries as these have not found their way into electronic libraries. I am also unable to establish which books are requested more frequently, nor is it possible to evaluate them according to their content or other categories. I can only say from experience that the works that appear outside of Lithuania, with rare exceptions, are not in high demand in Germany.

Įteikta 2010 m. gruodžio mėn.